



Et uanstændigt liv



Analyse af Tilioqs borgerhenvendelser fra 2023



Kolofon

Udgiver: Tilioq 2024

Tekst og redaktion: Anja Hynne Nielsen, Emma Christensen

Foto: Tilioq, private fotos

Oversætter: Athena Mathæussen

Grafisk Design: Ivalu Risager // irisager.gl

INDHOLD

- 4 Forord
- 5 Introduktion
- 6 anbefalinger
- 8 Hovedresultater
- 10 Økonomi
- 11 Bolig
- 12 Overblik
- 14 Henvendelser
- 15 Analyse og metode

Forord

Kære læser,

Hver eneste henvendelse, vi modtager, bærer vidnesbyrd om mennesker, der kæmper for deres rettigheder i et system, som ofte ikke formår at støtte dem tilstrækkeligt. Når vi gennemgår henvendelserne fra personer med handicap og deres pårørende år efter år, ser vi desværre de samme mønstre gentage sig. De udfordringer, vi står over for i 2023, er ikke nye – de minder om de udfordringer, vi og andre instanser har dokumenteret - i årevis. Trods øget opmærksomhed og gentagne opfordringer til forbedringer er mange problemer stadig uløste. Det belaster borgerne. Det er dyrt for samfundet. Og det er i strid med konventionen.

Et af de mest alvorlige eksempler er børn med handicap, som ikke får hjælp – hvor forældrene ikke får hjælp, men i stedet modarbejdes af systemet. Vi har hørt fra forældre, som har kæmpet for støtte til deres børn – men som i stedet for at få hjælp trues med, at deres børn vil blive fjernet. Vi hører om børn med handicap, som anbringes steder uden den nødvendige kompetence. Det har alvorlige konsekvenser for børnenes trivsel og udvikling. Vi hører om hyppige forflytninger – det forværrer deres situation og kan føre til yderligere traumer og uro i deres liv.

Der er i stedet behov for tidlig indsats. For mere stabile og kompetente løsninger.

Sagsbehandlingen generelt er en af de største udfordringer, vi ser. Sidste år handlede 20 % af alle vores henvendelser om problemer i sagsbehandlingssystemet – i år er tallet steget til 39 %. Denne stigning illustrerer, hvor svært det er for mange at få den hjælp, de både har brug for og ret til. Når de samme problemstillinger optræder år efter år, afslører det en dyb systemisk udfordring, som kræver gennemgribende ændringer i vores system.

Henvendelserne fra hele Grønland, som denne analyse bygger på, minder os om, hvor presserende det er at prioritere tiltag, der kan forbedre vilkårene for personer med handicap og deres familier. Tiltag, som kan sikre retssikkerhed. Vores håb er, at denne analyse kan bidrage til en ny, handlingsorienteret dialog om handicapområdet og inspirere til konkrete forbedringer. For at skabe reelle forandringer kræves der en indsats på tværs af sektorer og samfundslag, og vores ambition er, at årets rapport kan være en katalysator for de nødvendige forandringer. Vi er klar.

Venlig hilsen

Anja Hynne Nielsen
Handicaptalsmand

Tilioq teamet, maj 2023



”Jeg har kæmpet i årevis for at få den støtte, mit barn har brug for, men hver gang bliver jeg mødt med afslag eller henvisninger til andre instanser. På et tidspunkt blev jeg endda truet med, at mit barn kunne blive fjernet, hvis jeg fortsatte med at kræve hjælp.”

Introduktion

Denne analyse er baseret på Tilioqs borgerhenvendelser fra 2023 og giver et indblik i de barrierer, mennesker med handicap og deres pårørende møder i vores samfund. Vores data fremhæver tilbagevendende problemstillinger. Den stigende andel af henvendelser, der omhandler problemer med sagsbehandling, er særligt bekymrende og tegner et billede af et overbelastet system, der igen og igen ikke formår at opfylde sine forpligtelser. Vi håber, at analysen kan understøtte arbejdet for mere målrettede og virksomme politiske tiltag.

Analysen peger på en række barrierer, herunder:

- **Sagsbehandlingsproblematikker udgør en markant barriere for borgerne.** Andelen af henvendelser om sagsbehandlingsproblemer steg fra 20% i 2022 til 39% i 2023, hvilket afspejler et betydeligt uopfyldt behov for rettidig hjælp og adgang til den støtte, borgerne har ret til.
- Mange personer med handicap lever på overførselsindkomst, og stigende leveomkostninger betyder, at basale nødvendigheder som mad, bolig og medicin er svære at dække.
- Flere borgere står uden egnet bolig, hvilket udfordrer deres mulighed for en stabil hverdag og øger afhængigheden af netværk og sociale støtteordninger.
- Mangel på tilgængelige løsninger og relevante indsatser begrænser borgernes selvstændighed og trivsel.

Denne rapport er et bidrag til at synliggøre de vilkår, mennesker med handicap lever under i Grønland. Vi håber, at dette vidensgrundlag kan hjælpe beslutningstagere og myndigheder med at finde nye løsninger, sikre støtten og lige muligheder for alle borgere.

Denne analyse afslører, at vores system gentagne gange svigter mennesker med handicap. Det er vigtigt at pointere, at mange borgere henvender sig gentagne gange til Tilioq. Fordi hjælpen ikke kommer, henvender de sig igen og ofte med flere forskellige problematikker – en familie, hvor barnet ikke får den rette hjælp i skolen, kæmper ofte også med problemer ift. manglende støtte fra kommunen eller sundhedsvæsenet. Der er desuden et mørketal – mange borgere med handicap har slet ikke ressourcer til at søge hjælp eller rådgivning.



**Det betaler
sig at investere
i mennesker**

Anbefalinger

Der er behov for forandring. Der er behov for innovation og investeringer. Det er afgørende, at der sker en inkorporering af handicapkonventionen og implementering af loven.

Hos Tilioq ønsker vi at være en del af løsningen, og derfor har vi udarbejdet centrale anbefalinger for, hvordan vi bedre kan implementere lovgivning, regler og mål for personer med handicap i Grønland.

Tilioq anbefaler:

At Inatsisartut og Naalakkersuisut ved lov inkorporerer FN's konvention om rettigheder for personer med handicap i grønlandsk ret.

At Inatsisartut og Naalakkersuisut sikrer midler på finansloven til at sikre at handicapkonventionen efterleves samt sikrer retssikkerhed for mennesker med handicap.

At Naalakkersuisut og Socialstyrelsen implementerer en "én dørs politik," hvor borgeren har en fast kontaktperson i forvaltningen, som har ansvaret for at koordinere på tværs af afdelinger, sektorer og tværfaglige teams. Ved at have en fast kontaktperson bliver det lettere at opbygge en relation mellem borgeren og myndigheden og letter samtidig byrden for borgeren.

At Naalakkersuisut og Inatsisartut i samarbejde med sundhedsvæsenet, skolerne og kommunerne, vil finde løsninger til tidlige indsatser.



Tilioq sammen med deltagere til årets foreningsseminar i 2023 i Ilulissat

At Naalakkersuisut og Inatsisartut vil skabe bedre vilkår for personer med handicap på arbejdsmarkedet, heriblandt bedre mulighed for løsninger som flexjob, mentorordninger, støttepersoner, tilskud til fx indretning. At man skaber flere deltidsstillinger både hos det offentlige og i private virksomheder, bedre støttemuligheder og mere viden til arbejdspladser, så de bedre kan støtte deres ansatte med handicap.

At Naalakkersuisut og Inatsisartut indfører princippet om universelt design i lovgivning og sikrer, at alt nybyggeri skal opfylde mindstekravene for tilgængelighed. Dette skal ikke blot inkludere private boliger, men offentlige bygninger, veje, naturstier m.fl.

At når der laves nye politiske, økonomiske og sociale initiativer inden for handicapområdet, skal Tilioq og andre relevante interessenter inddrages i løsningerne, for at sikre at de løsninger, der bliver etableret, møder personer med handicaps egentlige behov.

At der skal være tydeligere vejledninger fra kommunerne til borgeren, i henhold til Inatsisartutloven om støtte til personer med handicap § 37.

Hovedresultater

39%

Af alle vores henvendelser drejede sig om borgernes problemer med at få den rette sagsbehandling.

Et kig ind i vores henvendelser fra 2023 peger på, at der ikke er sket meget for at skabe bedre vilkår for personer med handicap og deres pårørende. Det er femte udgave af denne rapport og vi ser næsten præcist de samme problemstillinger i 2023, som i alle andre år vi har lavet denne analyse.

Mange af de sværeste ting mennesker kan gå igennem, sker igen og igen for personer med handicap i Grønland.

9 Borgere har oplevet diskrimination

5 Borgere har været udsat for seksuelt misbrug, nogen af dem endda i barndommen

3 Borgere har været udsat for vold

Personer med handicap er ekstra udsat for fx hjemløshed, vold, misbrug og diskrimination, tillægsdiagnoser, som PTSD og depression, ensomhed og eksklusion fra arbejdsmarked og fællesskaber. Det påvirker hele samfundet negativt, at vi udsætter folk for skade og derefter intet gør. Vi bør forbedre borgernes adgang til støtte, behandling og retssikkerhed.

Igen i år har sagsbehandlingsproblematikken været det hyppigste problem, folk har henvendt sig med. I sidste analyse kiggede vi netop på dette problem, og vi satte særligt fokus på emner som retssikkerhed, ustabile strukturer i det offentlige og familielivet, der påvirkes. Overraskende, fylder sagsbehandling mere i 2023's henvendelser, end det har gjort nogen af de foregående år.

I 2022 var 20% af alle vores henvendelser om borgernes problemer med sagsbehandlingssystemet, så 39 % i 2023 er en drastisk stigning, der tydeligt peger på hvor stort et problem, det er for vores borgere at modtage den hjælp de både har brug for, men også ret til. Fordelingen for alle henvendelser kan ses i tabellen herunder.

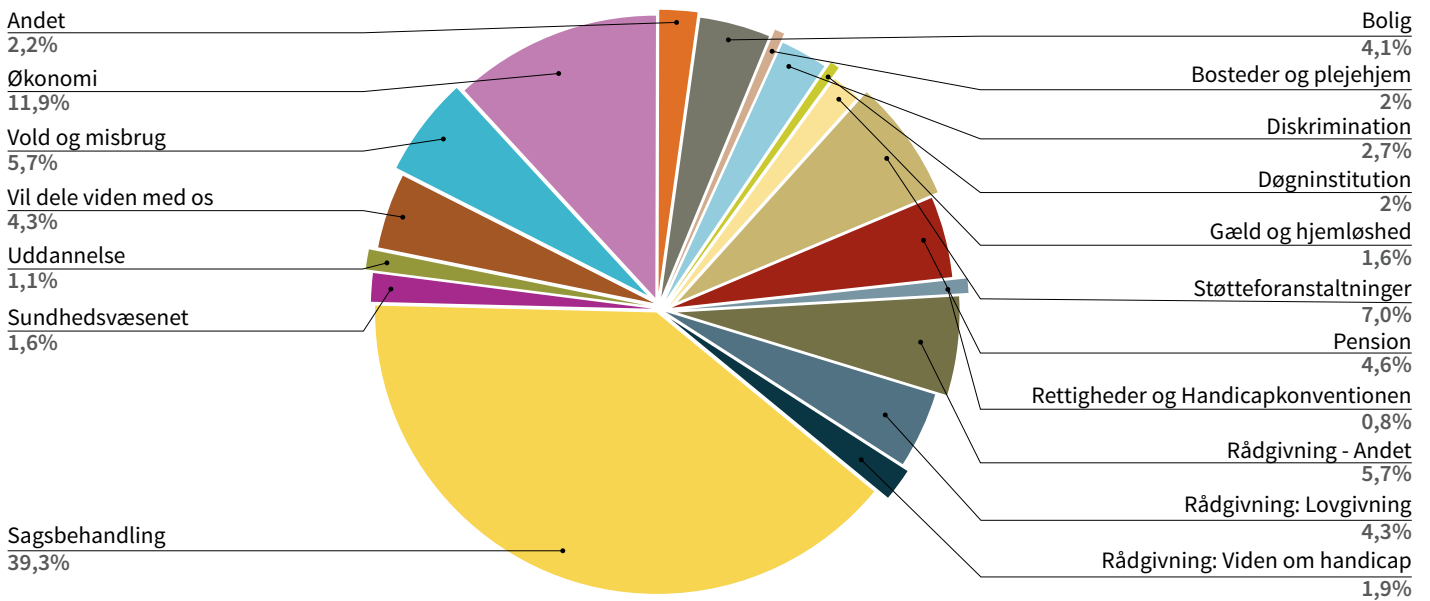
En ældre borger med handicap bor uden el, vand og varme.

Han ligger i sin seng med sovepose, jakke og hue - hans eneste varmekilde er et stearinlys. Han har ikke haft elektricitet i 10 år. Førhen fik han støtte til at betale el, varme og vand, men de stoppede med at støtte ham.

En far til et barn med handicap bliver smidt ud af kommunen af sin sagsbehandler, der i samme omgang siger "typisk grønlænder".

I denne henvendelsesanalyse sætter vi derfor fokus på de udfordringer borgere møder i at få deres helt basale behov mødt.

Figur 4: Henvendelsesårsag



En sagsbehandler har kontaktet Tilioq og beskriver at de har skizofrene borgere, som oplever mange nedture, hvor de bl.a. ikke vil tage deres medicin. De har perioder hvor de mister lysten til livet. Hun beskriver at der er virkelig dårlige muligheder for hendes borgere til at se en psykiater og de får derfor ingen hjælp.

”Jeg har ikke råd til at købe tøj. Hvis jeg skal købe sæbe, er jeg nødt til at spare op først”
– borger

Økonomi

For mange af de borgere Tilioq har snakket med i 2023, er økonomi en helt central udfordring i det daglige.

44 Borgere har kontaktet os fordi de ikke har råd til at klare dagligdagen

27 Borgere har kontaktet os fordi de har problemer med at tilgå eller leve på førtidspension

Uden indkomst er helt fundamentale behov såsom tag over hovedet, mad på bordet og tøj på kroppen ofte ikke muligt at sikre. For mange personer med handicap, betyder det at de ofte er afhængige af støtte og hjælp fra venner og familie. Det påvirker således ikke bare den enkelte, men hele familier, at systemet ikke fungerer. Det er både socialt, men også økonomisk uforsvarligt og uholdbart.

”I skal være sundere”,
siger politikere, men man spiser
det usunde mad, for vi har ikke har
råd til den sunde mad.
Fødevarer har steget sig prismæssigt,
men ikke de penge vi får”
– borger

“Kan du selv leve for 44 kr om dagen?

Jeg er ikke en maskine heller ikke en robot. Jeg vil ellers gerne leve som andre, men kan ikke”
– Borger

Handicapkonventionen

Artikel 28: Tilstrækkelig levestandard og social tryghed

1. Deltagerstaterne anerkender, at personer med handicap har ret til en levestandard, som er tilstrækkelig for dem selv og deres familie, herunder passende ernæring, beklædning og bolig, og til fortsat forbedring af deres levestandard, og skal tage passende skridt til at sikre og fremme virkeliggørelsen af denne ret uden diskrimination på grund af handicap.

Bolig

Et andet stort tema fra 2023 er, hvor svært det har været for borgerne at finde en stabil og egnet bolig. Mange af de borgere, der har henvendt sig, oplever at de ikke kan komme tilstrækkeligt til eller rundt i deres bolig, har ikke råd til et hjem, er hjemløse eller i en bolig, der ikke er egnet til at nogen skal bo der. Disse vilkår er ikke bare i strid med handicapkonventionen, som Grønland har tilsluttet sig, men også dybt foruroligende. Myndigheder og offentlige instanser har et ansvar for rette op på dette.

24 Borgere beretter om problemer med uegnede boliger, svært ved at finde bolig eller har ikke råd til deres husleje

7 Borgere har oplevet hjemløshed

Det er enorme udfordringer, som personer med handicap står over for i Grønland i forbindelse med boliger, herunder uoverkommelige priser, uegnede eller utilgængelige boligforhold, hjemløshed og situationer, der forværrer helbredsproblemer på grund af utilstrækkelige levevilkår. Det er særligt bekymrende, at disse boligforhold udgør en krænkelse af FN's Handicapkonvention, som Grønland har tilsluttet sig.

”de er ligeglad om lejligheden er egnet til mig eller ej”
– borger

En borger er hjemløs og lejer sig ind på et værelse hos en enlig mor, som har et barn med meget energi, som trætter hende meget - og situationen stresser hende, så hendes sygdom bliver værre. Hun har gæld til INI, hvorfor hun i foråret blev smidt ud af sin lejlighed.

En borger kom ud for en alvorlig ulykke for mange år siden, hvor hans hoved blev slået åbent. Efter ulykken opholdt han sig i Danmark i flere år, da der ikke findes passende støtteforanstaltninger i Grønland, som kan imødekomme hans særlige behov. Kommunen stoppede på et tidspunkt betalingen for hans ophold, hvilket resulterede i, at han blev smidt ud af sin lejlighed og tvunget til at vende tilbage til sin hjemkommune. Kommunen havde lovet, at han ville få en bolig ved hjemkomsten til Grønland, men familien hørte intet, og hans far måtte selv rejse og hente ham hjem.

Siden da har borgeren været nødsaget til at sove på sin fars sofa. Han har impuls-kontrolvanskeligheder, som er relateret til hans handicap, og har ofte svært ved at kontrollere sin vrede og sine udbrud. På et tidspunkt fik han kortvarigt aflastning, men blev snart efter smidt ud igen og måtte vende tilbage til sin fars sofa. Både han og hans far er nu totalt udmattede og afmægtige. Kommunens manglende støtte har gentagne gange svigtet dem og efterladt dem begge uden de nødvendige ressourcer og hjælp.



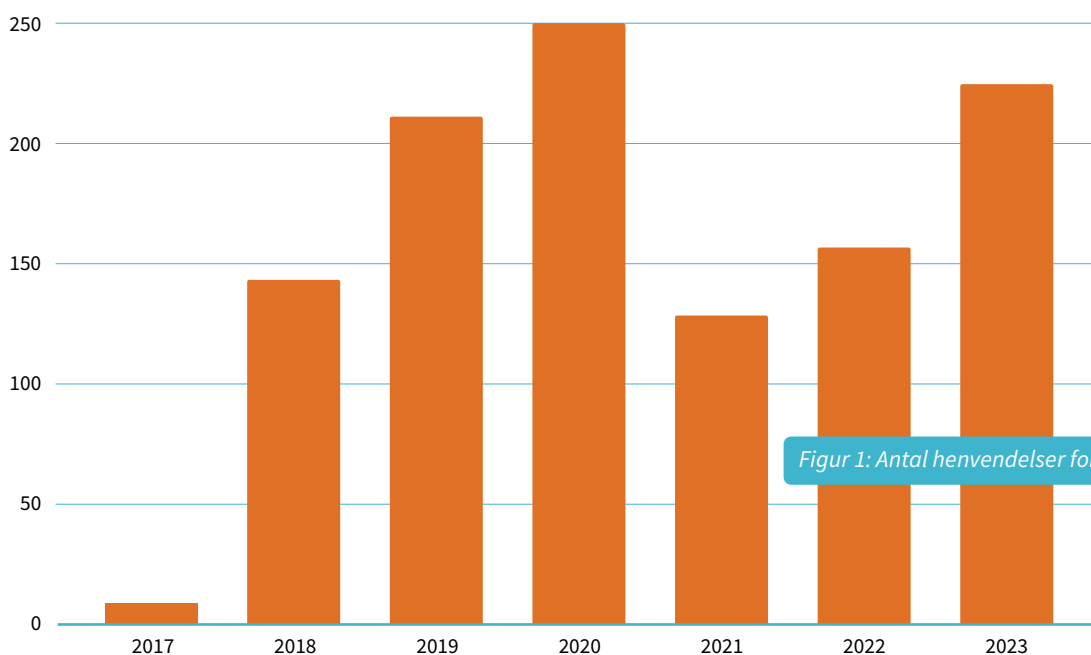
Deltagere ved
Tilioqs konference
kommer med
løsningsforslag

Overblik

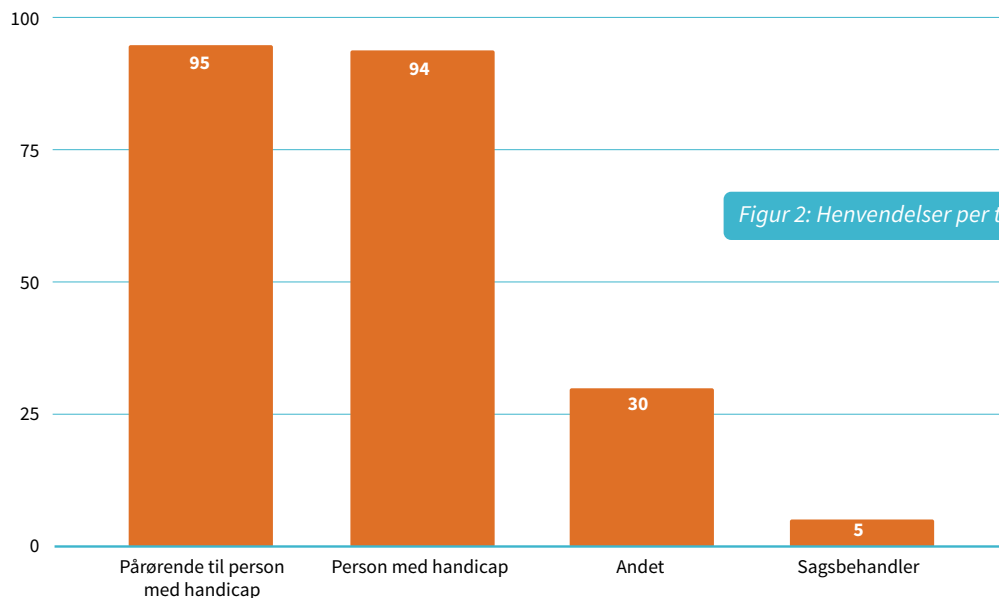
Formålet med denne analyse er at videregive den viden, som Tilioq modtager fra de borgere, der henvender sig til os. Borgernes oplevelser, indtryk og udfordringer er ofte usynlige, undermineret og glemte, hvorfor det er så vigtigt at disse stemmer bliver gjort til en vigtig og helt central del af det vidensgrundlag beslutninger bliver truffet på.

Henvendelsesanalysen udgiver Tilioq en gang om året. Det er nu femte år i træk, at vi herigennem søger at skabe opmærksomhed på borgernes konkrete problemstillinger. Tilioq udgav analysen "Et Selvstændigt Liv" i 2020, "Lige Muligheder" i 2021, "Retten til at deltage i samfundet" i 2022 og "Institutioner i forfald" i 2023.

Den analyse, du læser nu, behandler og analyserer borgerhenvendelserne for 2023 og fokuserer på de vigtigste problemstillinger, som vi har identificeret i disse henvendelser.



Figur 1: Antal henvendelser fordelt på år



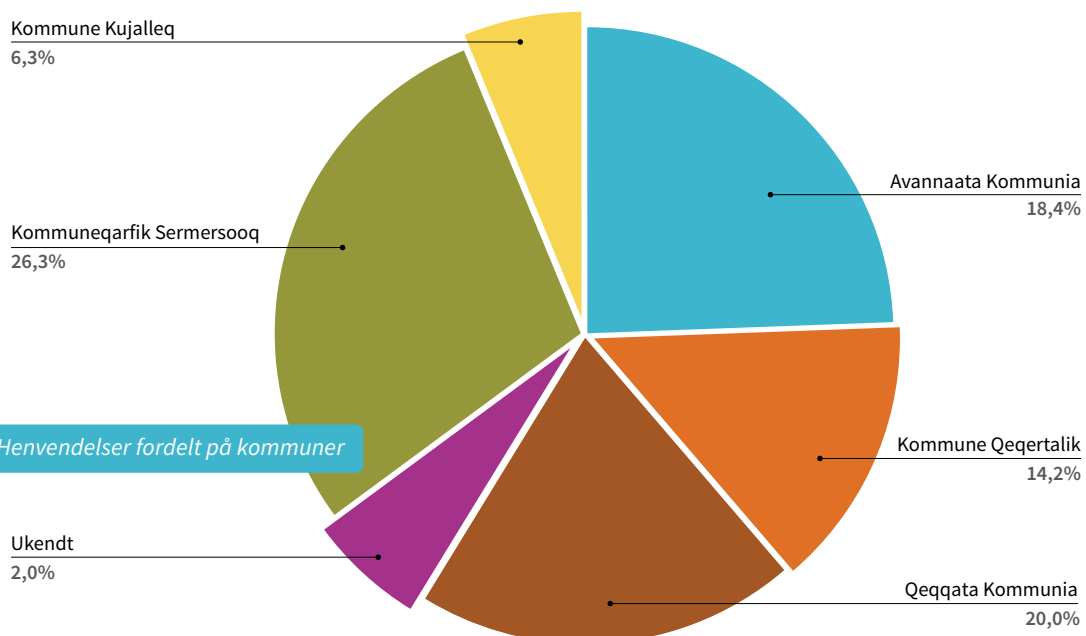
Figur 2: Henvendelser per type borger

I 2023 modtog Tilioq i alt 225 henvendelser fra borgere, der kontaktede os for råd og vejledning, for at dele viden og for at blive set og hørt. Således har Tilioq i alt modtaget 1124 henvendelser fra personer med handicap og deres pårørende siden vi startede med at registrere henvendelser.

42% af vores henvendelser kommer fra personer med handicap selv og en lige så stor andel kommer fra pårørende til borgere med handicap. 2023 gentager derfor succesen fra 2022, som var det første år, hvor personer med handicap henvendte sig i lige så højt tal som deres pårørende. De resterende henvendelser kommer fra blandet andet sagsbehandlere, fagpersoner, politikere, bekymrede folk i omgangskredsen og studerende.

De borgere, der har henvendt sig til os, er spredt ud mellem Grønlands kommuner, med største repræsentation fra Kommuneqarfik Sermersooq, Qeqqata Kommunia og Avannaata Kommunia, hvoraf de fleste særligt kommer fra de store byer. På trods af at størstedelen af vores henvendelser kommer fra de store byer, hvor det meste af Grønlands befolkning også er bosat, er der dog også borgere fra mange små byer og bygder, der benytter vores ydelser. Men det er også tydeligt, at Tilioq stadig skal gøre en indsats for at nå ud til alle kommuner, byer såvel som bygder.

Selvom Tilioq har eksisteret som en organisation i mange år og har modtaget henvendelser i lige så mange år, er det tydeligt, at det stadig skal være en prioritet for os at nå ud til alle borgere i hele landet. Dette er vigtigt, både for at informere borgere om, at vi er en kilde for viden og støtte, men også at borgere kan stole på os og give dem effektiv vejledning. Hvis du ønsker at snakke med os, kan du læse hvordan her:



Figur 3: Henvendelser fordelt på kommuner



Tilioq får besøg af blindeforeningen ISI til blindetræf i september 2023



Henvendelser til Tilioq

Hvem kan kontakte Tilioq: Alle borgere er velkomne til at kontakte Tilioq. Borgere med handicap, deres pårørende, fagpersoner, myndigheder og institutioner kan kontakte organisationen.

Hvad kan Tilioq rådgive og vejlede om: Tilioq kan yde råd og vejledning omkring rettigheder, klageadgang og personer med handicaps vilkår.

Hvordan kan vi kontaktes: Tilioq kan kontaktes på e-mail: info@tilioq.gl, på telefon: 24 22 44 eller ved personligt fremmøde mandag, tirsdag, torsdag 13-16 og fredag 10-12.

Analyse og metode

Alle borgerhenvendelser til Tilioq bliver indskrevet i en database, hvorfra data til denne analyse er blevet trukket. Datasikkerhed og etisk og effektiv datastyring er af højeste prioritet for Tilioq. Det er vigtigt for os at leve op til den tillid, som borgerne har til os.

Vores rapport afspejler de forhold, som kommer til udtryk gennem de henvendelser, Tilioq modtager, men den kan ikke generaliseres til alle personer med handicap i Grønland. Rapporten er dog baseret på et betydeligt datagrundlag og kan derfor pege på tendenser i samfundet for personer med handicap og deres pårørende. Ved udgangen af 2023 har vi opdateret vores database til en mere sikker platform, der er bedre egnet til vores behov, analyse og opgaver. Analysen fra 2024 vil reflektere disse ændringer og forklare dybere, hvordan det har påvirket vores arbejde.

Henvendelserne er blevet samlet for at indeholde både kvalitativt og kvantitativt data. Dette betyder, at vi rapporterer på oplysninger, der kan tælles og måles, såvel som oplysninger, der i højere grad består af udtalelser, der skal fortolkes inden for overordnede kategorier. Det kvalitative materiale er blevet kodet efter fuldt udviklede kategorier, som er blevet udarbejdet på baggrund af indholdet i henvendelserne og Tilioqs generelle erfaringer. For at præcisere vores pointer har vi inkluderet konkrete eksempler fra specifikke henvendelser. Den kvantitative analyse er derefter blevet præsenteret i diagrammer og tabeller for at belyse den information, som dataene viser, samt for at fremhæve de tendenser og afvigelser, som vi observerer i dataene. Alle eksempler er blevet omformuleret med generelle termer for at sikre anonymitet.

De analyserede sager repræsenterer en bred vifte af henvendelser fra personer med forskellige typer af handicap, herunder både fysiske og kognitive udfordringer, samt fra pårørende og fagpersoner, hvilket giver et indblik i nogle af de mest presserende problemstillinger på området. Tilioq arbejder på løbende udvikling og forbedring af sit arbejde. For at styrke rapportens relevans og kvalitet planlægger Tilioq i 2024 lægge en strategi for supplerende dataindsamling, blandt andet gennem mere systematisk registrering og brug af kvalitative interviews. Denne indsats skal sikre en endnu mere nuanceret forståelse af de oplevelser og udfordringer, personer med handicap står overfor, og afspejler.

